

درآمدی بر هویت‌یابی سیمای شهر

www.ketab.ir

مؤلف:

سمانه مقیمی

سرشناسه: مقیمی، سمانه، ۱۳۶۳ -

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر هویت‌یابی سیمای شهر / مولف سمانه مقیمی.

مشخصات نشر: تهران - اندیشگان - ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۸۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۰-۱۰-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: زیباسازی شهری - ایران - نمونه‌پژوهی

موضوع: مبلمان فضاهای باز - ایران

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵/م۷د۴/۵۲/۵۲/۵۲ NA۹۰

رده‌بندی دیوید: ۷۲۱/۰۵۵

شماره کتابشناسی: ۴۲۸۷۸۲۲



انتشارات اندیشگان به حمایت مالی کانون همیاری نور آفرینش



کادرآمدی بر هویت‌یابی سیمای شهر

سمانه مقیمی

ناظر فنی: صدیقه تنابلی

صفحه آرا: معین دلاوری

مدیر هنری: علی عشقی

نوبت چاپ: بهار ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است.

آدرس: تهران - میدان انقلاب اسلامی - خیابان کارگر شمالی بالاتر از نصرت - پلاک ۱۱۵۰

تلفن: ۶۶۵۶۹۸۹۱ و ۶۶۹۳۱۶۶۹ دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

وب سایت: www.hamyari.co

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۲	مقدمه
۲۰	معنای محیط ساخته شده
۲۹	هویت مکان
۳۰	پیش از انقلاب صنعتی
۳۱	انقلاب صنعتی پس از آن
۳۴	تاریخچه مبلمان شهری در ایران
۳۵	انواع مبلمان شهری
۳۸	نقش مبلمان شهری در هویت و سیمای شهر
۳۹	شاخص های کلی در طراحی مبلمان شهری
۴۱	فضاهای شهری و عناصر آن
۴۲	شیوه های تحلیل فضاهای شهری
۴۸	مبانی نظری
۶۰	مطالعات خارجی
۶۱	مطالعات داخلی
۶۲	مردم شناسی شهری
۶۴	روش پیمایشی
۶۶	تفاوت مبلمان شهری در دو منطقه و معانی این تفاوت ها
۶۷	علائم راهنمای شهری

۷۱	ستون های تبلیغاتی
۷۶	بیلوردها و بنرها
۸۱	تابلوهای اطلاع رسانی رایگان
۸۲	تابلوهای سردرب مغازه ها
۸۵	تابلوهای پزشکان
۸۹	ایستگاه های اتوبوس
۹۲	کیوسک های عرضه
۹۴	نمونه از کیوسک در پارک ولیعصر
۹۴	باجه تلفن
۹۶	آبخوری و سرویس بهداشتی
۹۷	خطوط انتقال و تیر های هوایی
۹۷	ترانسفورماتور و دستگاه های توزیع اتوماتیک
۹۷	گل جای (گلستان های شهری)
۱۰۰	چراغ های خیابان
۱۰۱	چراغ های تزئینی
۱۰۴	نورافکن های میدانی
۱۰۴	چراغ های پارکی و کوته
۱۰۶	سطل های زباله
۱۱۰	صندوق های پست
۱۱۰	صندوق های صدقات

۱۱۱	جدول
۱۱۲	حفاظ یا مرزبند
۱۱۴	نرده
۱۱۶	نیمکت ها
۱۱۷	المان ها و تندیس ها
۱۲۰	سنگ فرش ها
۱۲۷	فرهنگ و تنوع مبلمان شهری
۱۲۹	وندالیسم
۱۳۳	سیک زندگی
۱۳۵	فرهنگ مشارکت و کار گروهی
۱۳۷	اولویت دادن به نیازها
۱۴۵	تحلیل یافته ها
۱۴۶	مبلمان شهری و خوانایی منطقه
۱۴۶	تابلوها
۱۴۸	تابلوهای رانندگی
۱۵۰	تابلو کوچه ها و خیابان ها
۱۵۰	تابلو مغازه ها
۱۵۲	باکس های توزیع و تغذیه
۱۵۴	صندوق صدقات
۱۵۴	المان و حجم

۱۵۵	تیرهای هوایی
۱۶۲	نتیجه‌گیری
۱۶۵	پیشنهادات
۱۶۶	پیوست
۱۸۱	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار

امروزه مبلمان شهری از اصلی ترین مفصل ارتباطی شهروند با شهر است. ابزاری که علاوه بر رفع نیاز احساس رضایت ایجاد می کند. در واقع زیباترین فضای شهری که اساس شهرسازی امروز است، بدون عناصر مبلمان شهری، ارتباط با شهروندان و استفاده کنندگان برقرار نخواهد کرد.

در این کتاب سعی دارم که با استفاده از ابزارهای کیفی و مشاهده مشارکتی که بین دو منطقه از شهر اراک بررسی کردم به یک دیدگاه جدید در سیمای شهر اراک با در نظر گرفتن دیدگاه دو صاحب نظر (لینچ و راپاپورت) برسم. این روزها به دنبال یک پیام عمیق هستم پیامی که نگاه منتقدانه به چهره شهری داشته باشد که چشمه دانش و هنر و صنعت درون آن جاری شود...

شهرزیبا و شهر خوانا را هر کس باید همه استانداردهای خوانایی و زیبایی را داشته باشد سعی کردم به سبک زندگی و گرایش افراد نیز در این کتاب توجه داشته باشم و اینجا آن پیام عمیق به من می گوید قطعا فضای شهری برای ایده آل شدن نیاز به درک عظیمی از مردم محوری و مشارکت مردمی دارد. پس خود مردم هستند که فضای شهر را تولید میکنند. خلق میکنند. ایجاد می کنند با نگاه عمیق. همفکری و نگاه معنادار هویتی به شهر امید است که مطالعه این کتاب بتواند مرهمی بر ذهن مردم عزیز کلان شهر اراک را در خصوص زیباتر شدن و سالم تر ماندن سیمای شهر باشد. سودی باز کند.

انسان شناسی شهری به مثابه یکی از زیر شاخه‌های اصلی انسان شناسی فرهنگی، مطالعه بر انسان را با حرکت و بر اساس محوریت پدیده شهر در دستور کار خود قرار می‌دهد. در اینجا چه بر سر آن باشیم که انسان شناسی شهر را به انجام رسانیم و چه انسان شناسی در شهر، در هر دو حالت شهر خود را به عنوان یک واقعیت (بیرونی) همه جا حاضر، و دارای (قدرت تام) به سایر واقعیت‌های اجتماعی تحمیل می‌کند. با وجود این رابطه انسان - شهر را نمی‌توان به هیچ رو به خصوص با حرکت از دیدگاه انسان شناسی، رابطه ای یکسویه به حساب آورد بلکه باید آن را چرخه ای پویا و بسیار پیچیده شمرد که به گروهی بزرگ از دگرگونی های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژیک و فرهنگی دامن می‌زند. انسان شناسی با در نظر گرفتن مکر جامع گرای خود شاید در شهر بهترین و مناسب ترین و به یک معنی (طبیعی ترین) محیط را برای کار خود بیابد. (فکوهی، ۱۳۸۳)

هدف زندگی شهرهای امروزی زندگی کنونی وار آدمها در کنار هم نیست بلکه هدف این شهرها ایجاد محیطی خلاق و نشاط آور برای مردمی است که در آن زندگی میکنند که علاوه بر رفع نیازهای فیزیکی، پاسخی برای نیازهای روانی، فرهنگی و... آنها هم فراهم می‌سازد.

شاید این امر بتواند با استفاده از مجموعه تجهیزاتی که در محیط‌های شهری نصب می‌شوند صورت گیرد که به آن مبلمان یا اثاثیه شهری می‌گوییم. امروز مبلمان شهری از اصلی ترین مفصل ارتباطی شهروند با شهر است. ابزاری که علاوه بر رفع نیاز احساس رضایت ایجاد می‌کند. در واقع زیباترین فضای شهری که اساس شهرسازی امروز است، بدون عناصر مبلمان شهری، ارتباط با شهروندان و استفاده کنندگان برقرار نخواهد کرد. بنابراین عناصر مبلمان شهری، از اجزای ضروری و جدایی ناپذیر جوامع امروزی به شمار می‌روند که در سالیان اخیر نیز تعداد و تنوع آنها افزایش چشمگیری داشته است، که همین موضوع ضرورت تدوین و اجرای ضوابط، ملاحظات و اصولی را در انتخاب، مکانیابی، آموزش فرهنگ استفاده، طراحی بومی و نصب آنها آشکار می‌سازد. این عناصر در صورتیکه

با در نظر گرفتن فاکتورهای هر منطقه طراحی شوند، می‌توانند علاوه بر کاربرد اصلی خود که همان رفع نیازهای شهروندان است، موجب حفظ هویت آن منطقه شده و به شهرانسجام و یکپارچگی و هویت بخشند.

با توجه به اهمیتی که موضوع دارد در این کتاب بر آنیم که برخی از ابعاد و عناصر مبلمان شهری را با دیدی بر گرفته از فرهنگ و انسان شناسی شهری مورد بررسی قرار دهیم.

یکی از مهمترین منابع حاضر در حوزه انسان شناسی شهری که به زبان فارسی تالیف گردیده است انسان شناسی شهری دکتر فکوهی است. در ساختار این کتاب منطق مشخصی به کار رفته شده است. بدین ترتیب که نخست بارویکردی انسان شناختی-تاریخی به منشا و تحول شهر پرداخته تا به امروز، سپس تصویری از نظریه های پیشین و کنونی درباره شهر، مجموع منابع انسانی و موضوع های انسان شناسی شهری و... بطور مفصل بیان می‌شود.

* زندگی آبادی و تبریزی (۱۳۸۴) تحقیقی با عنوان مبلمان شهری محدوده گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان با هدف شناخت نقاط ضعف و قوت مبلمان شهری صورت داده اند. نتایج حاصله به نقاط ضعف و قوت عناصر مبلمان شهری، ابتکارهایی جهت ایجاد شرایط مناسب محیطی برای شهروندان، ارتقای کیفیت فضاهای عمومی شهر و دستیابی به شرایط مناسب و بهینه در زمینه مبلمان شهری منجر می‌شود.

* کاشانی جو (۱۳۸۹) در مقاله ای با عنوان بازشناخت رویکردهای نظری به فضاهای عمومی شهری، به ارزیابی اصلی ترین و مطرح ترین نظرات متفکران مرتبط با فضاهای عمومی شهری می‌پردازد. در پایان این مقاله می‌نویسد گرچه دیدگاه‌های ارائه شده در ارتباط با این موضوع در بسیاری از موارد مشترک است اما در دوران اخیر با تثبیت اهمیت نقش کالبدی و اجتماعی فضاهای عمومی شهری تاکید بر بسیاری از رویکردهای پایداری، ایجاد امنیت و انسان مداری می‌باشد.

* اسلامی راد و قاسمی (۱۳۹۰) در مقاله خود نقش و اهمیت مبلمان شهری در ساماندهی و زیباسازی فضاهای گردشگری شهری پرداخته اند. به نظر نویسندگان براساس مطالعات میدانی، در بسیاری از شهرهای ایران وضعیت مبلمان شهری قوانین و ضوابط آن در تعارض است. در راستای همین مسئله در مقاله حاضر به دنبال بررسی اهمیت مبلمان شهری در هویت بخشی فضاهای شهری و تحلیل نقش مبلمان شهری در زیباسازی فضاهای گردشگری شهری پرداخته اند. رویکرد حاکم بر پژوهش توصیفی تحلیلی است. نتایج پژوهش مبین آن است که با وجود قوانین و ضوابط مبلمان شهری، متأسفانه این ضوابط و معیارها در ساماندهی و زیباسازی فضاهای گردشگری شهری، کمتر مورد توجه و اجرای مسئولین شهرهای توریستی و تفریحی قرار گرفته است.

* مرادی زرفی (۱۳۹۰) در مقاله ای با عنوان نقش مبلمان شهری در هویت و سیمای شهری به، بیان تأثیر مبلمان شهری در آرامش ذهنی و سلامت روانی، بکارگیری نمادها و نشانه ها، سیمای شهر و نیاز به مرزبانی اشاره دارد. وی بدین نتیجه می‌رسد که مبلمان شهری باید زیبایی بصری محیط را به ذهن داشته باشد. در ضمن در خدمات شهری و عناصر آن باید به چیدمان، کاربری و خدمات مناسب، در نظر گرفتن همه اقشار (زن و مرد، پیر و جوان، معلولین و...)، سلیقه و طراحان هنرمندانه و استفاده از امکانات و مصالح بومی و... توجه کرد.

* اقبالی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله همکاری های بین بخشی رویکردی در زیبا سازی مبلمان شهری، به مقوله چندبعدی بودن ارتباط نمادها و بخش های متعدد در مبلمان شهری اشاره دارد. در این نوشته بابررسی نقش و عملکرد هر یک از سازمانهای ذیربط در مبلمان شهری، الگویی برای هدفمند کردن آن و مدیریت واحد ارائه شده است.

* مشیری و همکارانش (۱۳۹۲) در تحقیقی به بررسی مقوله مبلمان شهری و لزوم توجه آن در بهبود کیفیت منظر بافت های بهشهر پرداخته اند. این تحقیق که به روش پیمایشی است نشان می‌دهد که مبلمان شهری بهشهر با شرایط اقلیمی و فرهنگ بومی و متناسب با عملکرد فضا و نیاز شهروندان نمی باشد و همچنین در بحث تاثیرگذاری شاخص های مبلمان در کیفیت منظر بافت های شهری نیز در شرایط مطلوب وجود ندارد.

* میرزایی و رحیمی (۱۳۹۲) در تحلیل تطبیقی مبلمان شهری حاشیه زاینده رود و کارون بدین نتیجه رسیده‌اند که مبلمان حاشیه کارون به جز موارد نادری از مولفه‌های مورد سنجش وضعیت مطلوبی ندارد و در مقابل، مبلمان شهری حاشیه زاینده رود نیز علی‌رغم امتیازها و برتری‌هایش نسبت به حاشیه کارون در سطح کاملاً رضایت‌بخشی نبوده و در هر دو مکان مشکلاتی در زمینه مبلمان شهری وجود دارد که توجه جدی و برنامه‌ریزی خاص خود را می‌طلبد.

* تیموران و زیوریار (۱۳۹۲) در بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری منطقه ۲ تهران، بدین نتیجه رسیده‌اند که نقاط ضعف فراوانی در برنامه‌ریزی عناصر مبلمان شهری از جمله عدم جانمایی صحیح عناصر مختلف مبلمان شهری، تراکم بیش از حد عناصر مبلمان شهری، آشفتگی محیطی ناشی از پراکنش نامتعادل عناصر و... وجود دارد. بر اساس پرسشنامه‌ای مطرح شده میزان رضایتمندی از مبلمان شهری در حد نازلی است.

* موسوی (۱۳۹۳) در مقاله خود به نقش انسان‌های شهری در هویت‌بخشی به فضاهای شهری می‌پردازد، می‌نویسد، در طراحی مبلمان شهری باید ارسال پیام برای شهروندان با توجه به زبان و شیوه خصیصه‌های فرهنگی هویت هر جامعه باشد، تا برای شهروندان قابل لمس تر بوده و ارتباط بصری ایجاد کند و طراحی مبلمان شهری تطابق بین فرم و عملکرد که مکمل هم می‌باشند حائز اهمیت است. مؤلف در این مقاله سعی بر آن دارد تا به بررسی مبلمان شهری از حیثه منظر و هویت شهری بپردازد، چرا که فضا و محیط‌های انسان ساخت خود نماد آینه‌ای است که هویت شهر را منعکس می‌کنند.

* پاکدل و زند (۱۳۹۳) در مقاله خود می‌نویسند محتوای منظر شهری بر حیات و همچنین بازنمایی ویژگی‌های اصلی زندگی ساکنان شهر در قالب هویت دلالت می‌کند. اهمیت منظر شهری از آن رو است که تنها در آینه آن، ابعاد ناملموس حیات مدنی، همچون فقر و غنا، سلطه نهادها و ارزش‌های معین، سلیق زیباشناختی، خرده فرهنگ ها، عمق تاریخی شهر و... از طریق نظامی از نشانه‌ها امکان تجلی می‌یابد. این مقاله که

با مدد مطالعات کتابخانه ای به تعریف مبانی نظری مربوط و با روش توصیفی-تحلیلی به تحلیل رابطه میان هویت، فرهنگ و منظر شهری پرداخته است و بدین ترتیب نقش آفرینش منظر مناسب را، در بازآفرینی نشانه‌های هویتی و فرهنگی در زندگی شهری امروز بررسی می‌کند.

* ملکی و شوهانی (بی‌تا) در تحقیقی با عنوان مناسب سازی مبلمان شهری متناسب با نیازهای معلولان و جانبازان، به بررسی و ارزیابی مبلمان و تجهیزات شهری در سطح شهر ایلام پرداخته و سعی کرده است ضمن تعریف مبلمان شهری و اهداف طراحی آن به بررسی و کمبودهای مبلمان شهری ویژه معلولان در شهر ایلام بپردازد. در این پژوهش با روش مطالعه کتابخانه ای و اسنادی و با استفاده از شیوه مشاهدات میدانی انجام شده است. نتایج پژوهش حاکی از آنست که محدوده مورد مطالعه (مرکز شهر ایلام) شرایط بحرانی و مشکلات زیادی را در حوزه مبلمان و تجهیزات شهری دارد.

* ستاری ساریانقلی (بی‌تا) در مقاله طراحی مبلمان شهری بعنوان نیمه نامکشوف توسعه پایدار، بیان می‌کند که، توسعه پایدار شهری به دست طراحی مبلمان شهری مناسب شاید در دیدگاه اولیه برای توسعه پایدار شهری امری زاید بنظر آید ولیکن طراحی مناسب آن می‌تواند مانع اغتشاشات و آلودگی‌های شهری در سطح شهر گشته و به تحقق توسعه پایدار بیانجامد.

* یگانه و قدرجانی در نوشتاری با عنوان مبلمان شهری از منظر و هویت شهر می‌نویسند، در طراحی مبلمان شهری، باید ارسال پیام برای شهر، بدان با توجه به زبان و شیوه خصیصه های فرهنگی و هویت هر جامعه باشد. در طراحی مبلمان شهری تطابق بین فرم و عملکرد که مکمل هم می‌باشند، حائز اهمیت است و اینکه این طراحی چگونه و در چه مکان هایی، با توجه به هویت شهر و جامعه طراحی شوند، خود نگرشی مهم برای آیت‌م‌هایی است که ما را در طراحی مبلمان شهری انتخاب می‌کنیم. در این راستا نویسنده به المان های درون شهر و پارک‌ها اشاره داشته که نقش موثری در القای هویت شهری و تقویت حس مکان شهروندان داشته است.